

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Iustitia Et Iure, Continens Tractatus De Prudentia, Fortitudine, &
temperantia, de Ieiunio, & Iustitia generaliter sumpta, de Iustitia
commutativa, nempe de Pactis, & Contractibus in genere, de Promissione,
& Donatione liberali, de Commodato, & Deposito, de Mutuo, & Vjura, de
Emptione, & ...

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

5. Quibus competat restitutionem in integrum petere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76677)

999. num. 14. censent condemnatum amissionem bonorum postmodum a principe restitutum recuperare bona cum fructibus tempore condemnationis percepit, eo quod restituito reddit quantum condemnatio abfuit. Ut expresse habetur leg. 1. & vlt. Cod. de sententia iustis. attamen longè verior, & omnino tenenda sententia est solum rem non autem fructus restitui, Sicuti docuit Angel. in d. §. & quid si tantum. num. 14. Alexand. num. 21. Bald. ad leg. fin. Cod. de sententia iustis. Andreas Gail. lib. 2. de pace publica. cap. vlt. num. 18. Fachineus lib. 1. contrones. cap. 38. Sfortia Oddus. Eman. Acosta, & Conarru. locis allegatis. & probat dictus Textus. in auctor. idem de Nestorianis. Cod. de hereticis. cuius verba sunt. Restituenda quidem, sed absque ratione fructuum, & administrationis. Et suffragatur ratio, quia filius. v. g. bona condemnati possidens interim dum durat condemnatio iusto titulo possidet, bonaque fidei possessor est, sed possessor bone fidei non restituit fructus leg. certum. Cod. de rei vindicac. Neque obest restitutionem esse repositio. in pristinum statum, vt inde inferas fructus esse restituendos quia non reponit in pristinum statum retrotrahendo condemnatum ad tempus in quo condemnatus fuit, sed constituendo illum in eo statu quo ante condemnationem erat ab eo puncto quo condemnatio dissoluta.

Verum loquendo de restitutione in integrum minori, Ecclesie, & Republice concessæ idem esse dicendum siue restituito petatur, & concedatur intra tempus ordinariam quadriennij vel postmodum. Nam esto in restitutione post quadriennium maior gratia respondeat, at negari nequit restitutionem quadriennio concessam gratiam non leuis momenti continere. Nullibique statutum est statui restitutionem quadriennio obtentam fructus comprehendere perceptos, non verò restitutionem post quadriennium, imò congruentius videbatur hanc extraordinariam restitutionem pleniora fore vt potè quæ ob grauiorem læsionem inducta est. Quocirca pro certo iudico per se nullam possidentem incumbere obligationem rem cum fructibus restituendi, nam cum illius rei legitimus Dominus non est vnde hac obligatio oritur: ex eo namque quod rem illam à minore accepit solum subit obligationem restituendi illam, sed non fructus petito restitutionis beneficio, quia fructus Domino rei à qua procedunt competunt. Neque obstant leges pro Conarru. sententia adductæ afferentes prædium cum fructibus restituendum esse minori vendenti, reddito emptori pretio, quia intelligi debent de fructibus à re pendentibus, vel post restitutionem concessam perceptis; vt docuit Molina tract. 2. disp. 575. post medium. Lessius lib. 2. cap. 17. dub. 10. n. 70. propendit Paul. Laym. lib. 3. sum. sect. 5. tract. 4. cap. 1. in fine.

Addunt tamen præcitati Doctores hæc procedere cum contractus rescinditur præcise, quia minori non fuit conueniens. Secus si ea minor conuenientia nitatur, vel quia gratis res donata est, vel vendita infra iustum pretium, quia is in euentibus cum non tantum accepit minor quantum dedit fructus ex re tradita prouenientes ei competere debent, integre; si gratis rem donauit: ex parte, si pars iusti pretij illi denegata est. Sed non placet tum quia in cap. ad nostram de rebus Ecclesie non alienam. secundum quod minus iusto fuit alienatum restituitur monasterio non restituitur fructibus perceptis. Et licet Molina asserat ibi fuisse specialem fauorem concessum, neque ad alios casus trahendum, certè ex textu non colligitur, sed credendum est decisionem naturali æquitate conformem instituisse. Tum quia res suo Domino fructificare debet. Et licet minus iusto eam habuerit id non impedit quod minus illius sit, & consequenter fructus ipsi competat.

Secunda difficultas est: An vendita, locata, vel conducta re minoris, Ecclesie, vel reipublice, si postmodum alius se offerat qui pretium augeat sit locus restitutioni in integrum? Questio est passim contingens in locatione vicariatum quam præstat ciuitas seu oppidum, qua facta nouus licitator solet apparere qui lucrum abundantius offerat. Quo casu dari restitutionem in integrum minori, Ecclesie, vel oppido docuit Aules. cap. 32. Prætor. verbo puer. n. 11. fol. 218. Mouetur ex leg. etsi sine. §. quasi. ff. de Minorib. cui consentit iex. v. r. 19. par. 6. quibus ob lucrum cessans minori & reipublice est restituito concedenda.

Ceterum si seruatis solemnitatibus, debitoque tempore, & absque vlla fraude vel collusione. iustoque pretio venditio seu locatio facta est, non habet locum restituito in integrum Secus si aliquid horum deficiat. Vt bene tradit Mattheus de Afflictis. decis. Neapolit. 340. Gregor. Lop. d. leg. 5. in Gloss. mas por ella. Auendano lib. 1. cap. 19. prætor. n. 35. & lib. 2. nouus collect. n. 13. & segg. Gutier. lib. 1. prætor. §. 8. n. 2. Mol. tract. 1. disp. 575. post med. Lessius lib. 2. cap. 17. dub. 9. in fine. num. 69. Ratio, restituito est inducta ad suppleendam negligenciam in damno emergente, vel lucro cessante ex venditione, locatione, seu condictione: dici non potest vlla negligencia adfuisse in ea locatione seu venditione, quæ seruatis solemnitatibus congruo tempore, & pretio iusto, & maiori quo fieri potuit celebrata est, tamen postmodum appareat emptor maius lucrum offerens: quia id est per accidens, & locationem, seu venditionem prudenter factam esse non impedit.

Temperant autem prædictam doctrinam Auendano, Azeuedo, Ferd. de Castro. de Iust. & Iur.

& Gutier. ne procedat cum secundus licitator lucrum offerret longe excedens eo quod primus obtulit, quia ratione huius excessus videtur prior contractus rescindi, ne tanto bono minor & reipublica defraudentur & indicat lex 5. regia. r. 19. par. 6. ibi si el lux. emendare ser. gran por del minor, Molina vero d. d. a. disp. 755. in fine. hanc restrictionem non admittit, quia cessat fundamentum restitutionis cum supponamus prudenter contractum celebratum esse. Neque enim lucrum contingeret fututum præstat restitutioni causam.

Fateor Molina sententiam spectato iuris rigore veram esse, ideoque comparatione minoris obseruandam. Neque in contractum est lex regia. 5. debet enim intelligi cum contractus absque solemnitatibus requisitis, vel indebito tempore, vel absque iusto pretio factus est: nam aliqua ex his conditionibus stantibus, si iudicetur minori non leue commodum fore, quod contractus primus dissoluatur, & cum secundo demum se offerente celebratur, fieri poterit. Secus verò si seruatis solemnitatibus debitis, & congruo tempore, iustoque pretio fuerit celebratus. At sententiam Auendano, Azeuedo, & Gutier. sustinendam absolute censeo in locatione & conductione bonorum Ecclesie, & reipublice, eo quod consuetudine & praxi videam receptam primam licitationem etiam debite factam dissolui oblato secundo licitatore lucrum notabiliter excedens offerente. Ex qua praxi videtur colligi in prima conductione, seu locatione imbihi hanc conditionem, nisi alius longè plus lucri offerat, aliàs illicita esset contractus rescissio.

Quod si roges quantum secundus excedere debeat vt prior licitatio dissoluatur? Respondet optimè Gutier. lib. 1. prætor. §. 8. n. 4. arbitrio iudicis relinquendum esse, qui cum quantitate, & non minorem aptam existimabit quæ excederet eam quæ tempore celebrati contractus præstat sufficientem restitutionis causam. Nam cum hæc contractus dissolutio aliena sit à iure communi, & iustitiz rigore & solum ob bonum commune ex æquitate inducta decet grauiorem exigi causam.

Pro supradictis obserua primo rempublicam semel tantum in hac parte restitui, neque enim restituito minoris & reipublice in infinitum protrahi debet. Vt decidit leg. 1. & per totum. Cod. si sapius in inrog. restituito postulat. & Aduertit Aules in cap. 32. prætor. Glossa de puer. n. 13. Gutier. lib. 1. prætor. §. 38. n. 5. v. Secundo obserua primum conductorem si rem velit pro eodem pretio quod à secundo offertur retinere præferendum esse in conductione argum. leg. penult. & vlt. Cod. de locat. præd. ciuil. lib. 11. Sicuti aliis relictis aduertunt Gregor. Lopez. Azeuedo, Gutier. Mol. loc. cit.

Tercio obserua secundum conductorem obligatum esse seruare indemnem prædium sumendo omnia necessaria quæ bona fide primus præparauerit, & astimationem soluendo indutrix & laboris in eorum præparatione appositi. Sicuti tradit Gutier, & Molin. supra.

§. V.

Quibus competat restitutionem in integrum petere?

- 1 Non tamen minoribus, sed eorum heredibus competit.
- 2 Item ad administratibus bona minoris, Ecclesie, &c.
- 3 Item patri pro filio.
- 4 Coniungunt intra quartum gradum non conceditur hoc beneficium.
- 5 Satisfit objectioni.
- 6 Consorti litis absque speciali mandato non conceditur pro consorte restituere.
- 7 Procurator speciale mandatum habere debet.
- 8 Hoc speciale mandatum aliquando sub generalibus verbis continetur, & quando hoc contingat.
- 9 Ad petendam restitutionem non directe, sed accessorie non est opus speciale mandatum.
- 10 Ad defensionem alterius non est necessarium speciale mandatum.

Non solum ipsis minoribus, sed eorum heredibus, seu successoribus vniuersalibus, & fideicommissariis competit petere restitutionem in integrum defuncti nomine intra illud tempus quod minor defunctus restitutionem petere poterat, si viueret quia eius personam representant. Vt habetur. leg. non solum. ff. de integrum restituit. leg. minor autem magistratus. ff. de Minorib. & leg. regia. 8. in fine. r. 19. par. 6. & aliis. Sicuti ex communi notat Anton. Gomez. t. 2. de contractibus. cap. 14. num. 5. circa fin. Mol. tract. 2. disp. 573. vlt. beneficium restitutionis. Neque obest privilegium personale cum persona extinguitur, neque ad heredes tranfit, vt in leg. in omnibus. 3. ff. de Regul. iuris. & cap. privilegium. de Reg. iuris. in 6. quia id intelligi debet de privilegio persone ratione persone concessio, secus de privilegio concessio persone ratione damni emergentis, vel lucri cessantis, quod ei euenire potest. vt explicat Bart. & Doctores in leg. quia rite. ff. soluto matrimonio. Dynus & alij in dicto cap.

cap. privilegium. Ob quam rationem beneficium Velleiani competens mulieri cum pro alio fideiussor existit transit ad heredem. leg. heredes. Cod. ad Velleianum.

Dixi restitutionem petendam esse ab herede minoris intra illud tempus quo minor petere restitutionem potest, quia nomine ipsius perit. Quod tempus non est computandum cum illo quod ipsi heredi competere, si minor esset, vel ob causam reipublice absens aut alio legitimo impedimento esset derentus, sed ultra hoc est enumerandum. Vt expressè habetur leg. 1. & seq. Cod. de temporibus in integrum restituend. & aduertit Mo. in loco citato.

2. Secundò petere restitutionem possunt qui generalem minorum, Ecclesie, vel Reipublice administrationem habent, vti sunt tutor, & curator, pupilli & minoris, Oeconomi, seu Praefatus Ecclesie, Reipublice rector, & gubernator. Hi enim possunt appellare à sententia lata aduersus eos quorum bona administrant. leg. si actor. Cod. de appellat. & iurate de calumnia atque vilo alio mandato. leg. 2. §. quod obseruari. Cod. de iure iurando propter calum. Ergo possunt restitutionem in integrum sine alio mandato petere. Atque ita ex communi tradit Panormit. cap. suscitata num. 6. de in integrum restit. Couarruu. 1. var. cap. 6. num. ult. Molera. 2. disp. 573. vers. verum autem.

3. Tertio pater pro filio etiam inuito restitutionem in integrum petere potest. Vt expressè deceditur. leg. patri. ff. de minorib. & subiungitur ibi ratio, quia patris periculum agitur, qui de peculio filij tenetur, & tradunt omnes.

4. Quarto consanguineum intra quartum gradum praestita cautione de rato. iuxta leg. sed ha in princ. ff. de procurator. existit, mat Decius in cap. cum M. de constitutionib. restitutionem in integrum petere potest, ductus cap. nonnulli. §. 1. de rescrip. vbi est ad impetrandas litteras ad lites speciale mandatum requiritur, conueniunt Doctores consanguineum pro consanguineo impetrare posse. Ergo similiter poterit petere restitutionem in integrum, quamuis ad petendam restitutionem speciale mandatum requiritur: fauetque Textus in cap. constitutus de in integrum restit. vbi frater pro fratre petens restitutionem admissus est.

Sed contraria sententia longe verior est, quam ex communi defendit alios referens Couarruu. 1. var. cap. 6. num. 5. Molina. d. disp. 573. vers. quamuis & deceditur expressè in dicta leg. patri pro filio. cuius verba sunt. Patri pro filio omnimodo praestanda restitutio est, licet filius restitui nolit, quia patris periculum agitur qui de peculio tenetur. Ex quo apparet ceteros cognatos, vel agnatos aliter esse conditionis, neque aliter audiri oportere quam si ex voluntate adolescentis, postulem, aut eius vice sit iste adole. sed ut meritis eius bonis ei debeat interdici. Ex quibus verbis manifestè constat ceteros consanguineos praeter patrem indigere vt restitutionem petant minoris consensu, nisi ipse minor prodigus vel amens esset. Quod si dicas cum Decio in dicto cap. cum M. de constitutionib. indigere minoris consensu non quidem expresso sed tacito, quem tacitum consensum & lege praesumptum quilibet consanguineus pro consanguineo absente habet praestita cautione de rato iuxta leg. sed ha. ff. de procurator. obstat: nam vt rectè inquit Couarruu. ex Accursio omnium sententia probato consensum expressum requiri in dicta leg. patri, vt consanguineus pro alio consanguineo restitutionem petere possit. Et quamuis solus tacitus consensus sufficeret absens & ignorans tacitum consensum non praestat. Nam ad tacitum consensum exigitur praesentia. leg. qui patitur. ff. mandati. vel saltem scientia leg. 2. §. vlt. ff. soluto ma. rimonio, vbi filia absens nec derens non censetur consentire, vt pater dotem exigit, dum id ignorat.

5. Neque obstat Textus in dicto cap. non vlli nam ibi Pontifex postquam in odium impetrantium litteras ad lites statuerat nullam esse impetrationem absque speciali mandato subiungit, nisi forte de illis personis exteris à quibus non debet exigi de iure mandatum. Cum autem de iure non exigatur mandatum, vt possit consanguineus pro alio consanguineo absente agere, sed praestita cautione de rato agere possit. leg. sed ha. ff. de procuratorib. efficitur posse litteras impetrare. At inde non inferitur restitutionem in integrum petere posse, cum ad hanc restitutionem petendam speciale mandatum, vt dicemus requiratur. Neque item obstat Textus in cap. constitutus, nam vt inquit ibi Glossa, & ex aliorum sententia Panormit. fortè ibi aderat speciale mandatum fratris, cum essent in lite confortes. Praeterquam quod indiuidua causa agebatur, ipse quo pro restitutionem petiuit, quia simul cum alio fratre laesus erat, quae petita restitutio alteri utilis erat.

6. Quintò ex praedicto textu videretur inferri consortem liti esse admittendum absque speciali mandato ad petendam restitutionem in integrum, prout indicat Felin. in cap. coram. col. 2. de officio delegati. Decius & Ripa. in d. cum M. num. 58. de rescrip. & probari potest ex clement. religiosus de procuratorib. vbi Religiosus absque speciali Abbatis licentia potest agere pro consorte liti, cum tamen hoc minus absque licentia Abbatis praestare nullatenus possit. Quinimo pro consorte agere posse absque speciali mandato tradunt Cardin. d. clement. religiosus. Decius & Felin. in dicto cap. cum M. Sed verius est consortem liti absque speciali sui consortis mandato non posse pro eo re-

stitutionem petere. Vt docuit Panormit. in d. cap. consuetudo cor. ca. suum. & in cap. cum M. & ibi Felin. Couarruu. 1. var. cap. 6. n. 6. Ducti ex eo quod confors liti non admittitur pro consorte in his quae speciale mandatum requirunt. Si enim conueniunt qui etiam ante litem contestationem pro conuencto agere potest non admittitur in his quae exigunt speciale mandatum. dicta leg. patri pro filio, à fortiori admittendus non erit confors liti qui litem nondum contestata agere nequit. leg. 2. Cod. de confors. cuius litem. leg. si petitor. ff. de iudiciis. Neque his obest. d. elem. religiosus, nam inde solum probatur absque licentia Abbatis religiosum pro consorte admittendum esse, sed non ad ea quae exigunt speciale mandatum.

Sextò ex omnium sententia qui nomine alterius, seu tanquam illius procurator restitutionem petiturus est speciale mandatum habere debet, neque satis est generale mandatum ad pones eius causas, & negotia: vt expressè deceditur. leg. illud in fine. ff. de Minorib. & cap. coram de in integrum restit. & leg. regia. 1. §. tit. 5. par. 3. Quod verum est etiam mandato generali addatur clausula generalis, & ad omnes causas & negotia, etiam si speciale mandatum requirant, adhuc non censetur speciale mandatum concessum ad petendam restitutionem in integrum. Vt colligitur ex cap. qui agendum, & cap. qui generale, de procurator. lib. 6. Sed necessarium est vt mandatum exprimat facultatem petendi restitutionem in integrum.

Non tamen opus est vt causa, seu negotium, personae aduersus quas restitutio postulanda est exprimat, satis enim est si in genere restitutio expressa fuerit. Sicut tradit Bart. in leg. filiusfamilias. num. 10. ff. de donat. Innocent. & Panormit. in cap. suscitata, & cap. coram de in integrum restit. Couarruu. 1. var. ar. cap. 6. num. 2. Molina. tract. 2. disp. 573. vers. quando aliquis. Neque obest non posse filium ex mandato petens adire hereditatem, nisi in eo mandato expressa haereditas in leg. si quis mihi bona. §. sed vtrum ff. de acquirend. heredit. quia ibi licet quantum est ob periculum damnosae hereditatis adueniat, quod tamen periculum vix aut nunquam esse potest in restitutione in integrum. Neque item obest neminem de calumnia iurare posse, quin eo mandato speciali exprimat causa circa quam iurare debeat. cap. vlt. de iuram. calumnia in 6. quia illud iuramentum refunditur in animam principalis, ac prout confessus esse debet iustitiae causa circa quam iuratur.

Septimò, tamen si expressis verbis speciale mandatum non habeat pro restitutione in integrum petenda, si tamen sub generalibus verbis quibus tibi mandatum concessum est speciale mandatum ex iuris dispositione intelligatur sufficiens erit, vt rectè notauit Abbas d. cap. coram. n. 5. Couarruu. d. cap. 6. num. 3. vers. tertio. Et ratio est manifesta, quia eo casu petende est, si speciale mandatum expressum esset. Solum est dubium sub quibus verbis censetur hoc speciale mandatum contineri. Et quidem contineri censendum est, si expressis in mandato causis, vel negotiis speciale mandatum requiritibus addas generalem clausulam, & ad omnia alia requiruntia speciale mandatum, petende enim est ac si ea omnia exprimeret. Vt videtur decium. cap. qui ad agendum de procurat. lib. 6. & tradit Abbas. d. cap. coram. col. 3. Castalador. decisi. 1. ad finem, de procuratorib. Couarruu. 1. var. cap. 6. n. 3. vers. quartò.

Deinde si generale mandatum habenti addas clausulam cum generali administratione, eo ipso censens concedere facultatem ad omnia quae speciale mandatum requirunt, maxime quae in praedictum mandatis non videntur vt est causa restitutionis in integrum. Vt probat Textus in cap. qui ad agendum de procuratoribus in 6. leg. procurator cui generaliter. ff. de procuratorib. leg. transactio. Cod. de transact. & pluribus comprobatur Couarruu. supra. vers. quindò. Idem est à fortiori si alicui concedas plenam tuorum bonorum administrationem, vel liberam facultatem faciendi quae tu ipse facere posses. Sicut ex Bart. in dicta leg. procurator notat Couarruu. vers. sextò.

Ex eo autem quod mandato generali addatur clausula praehabitionis, seu de rato habendo quocumque gesserit, minus censenda est concessa facultas ad ea quae speciale mandatum requirunt, & consequenter neque ad petendam restitutionem, quia ea clausula solum operatur ne cautionem de iudicio soluendo praestare procurator teneatur, quam tamen scilicet ea clausula praestare debebat, tamen si de mandato constat. Vt habetur leg. 1. Cod. de satisfando. & tradit ex Glossa Accursij in leg. si procuratorem absentem ff. de procuratorib. & communi sententia Couarruu. dicto lib. 1. var. cap. 6. n. 4. Molera. disp. 573. vers. quando aliquis in fine.

Sub clausula vero ad agendum, defendendum, & supplicandum existimant Castalador. decisi. 1. de procuratorib. quem sequitur Couarruu. dicto cap. 6. n. 3. vers. sextò. potestatem ad petendam restitutionem contineri. Sed merito Mol. loco citato dubitat, cum sub verbis ad agendum, & defendendum manifestè sit non contineri. Sub verbo autem supplicandum, potius singularis modus agendi & defendendi indicatur quam restitutio. Quapropter si ex vi illius clausulae petenda esset restitutio peti debet, pro praestita cautione de rato ob dubio. Cum generale sit quod de mandato speciali dubitatur restitutionem peti posse rati cautione praestata.

9 *iuxta leg. quod si specialiter ff. de minorib. Abbas. cap. coram. col. 3. de in integrum restit. Couarr. n. 4. Mol. loco citato.*

Octavo ad petendam restitutionem non directe, sed accessorie ad causam principale non indiget procurator speciali mandato, sed sufficit id mandatum quod ad causam principale fuerit requisitum. Vt colligitur ex cap. suscitata de in integrum restit. & ibi Glossa, & Abbate, Bart. & Iafone, in leg. cum procurator, in prin. ff. de noui operis nautis. & alij quos refert & sequitur Couarr. i. var. cap. 6. num. 1. Mo. disp. 573. vers. qua dicta sunt. Si enim iudex non valens causam restitutionis in integrum tractare potest de ea cognoscere, si causa principali accesserit ex 7. penult. de in integr. restit. a fortiori id poterit procurator. Ceterum autem causa restitutionis principali accedere non solum cum causa principali agitur, sed cum ipsa finita non est, & ad eius definitionem restitutio in integrum conducit. Sicuti notat Couarr. loco citato ex leg. ad rem. & leg. ad legatum. ff. de procuratorib. Neque oportet ut voluit Innocent. in d. cap. suscitatus & Panormit. in d. cap. coram, ut sit fuerit in ea causa contestata. Non enim ad contestationem litis pendit restitutio, sed ab incidentia, & connexionione cum causa principali quam restitutio habere potest ante litem contestatam. Tempus autem ad petendam hanc restitutionem durat quousque causa finita sit. Quocirca a sententis interlocutoriis, etiam si transferint in rem iudicatum, eo quod ab eis non fuerit congruo tempore appellatum restitutio peti potest, quia causa principalis perseverat. Vt notant ex aliis Couarr. & Mol. locis citatis. A sententia vero definitiva interim dum est tempus appellationis restitutio peti potest: eo tempore elapso cum tranterit in rem iudicatum, & causa fuerit finita non est locus restitutioni, vt bene ex aliis docent precitati Doctores.

10 Nono tamen ad petendam restitutionem necessarium sit speciale mandatum, vt dictum est: attamen ad defendendum eum aduersus quem restitutio petitur, generale mandatum sufficit. Vt colligitur ex leg. qui proprio §. item queritur. ff. de procuratorib. & tradit Abbas. in d. cap. suscitata. num. 5. Calladot. dec. 2. tit. de procuratorib. Couarr. alios referens. d. cap. in fine. Molina. dicta disp. 573. vers. licet ad petendum.

§. VI.

Aduersus quos restitutio in integrum peti potest?

- 1 Petenda est restitutio aduersus eum in quem minor rem transtulerit.
- 2 Si is in tertium possessorem transtulerit & minor fuit laesus in contractu potest aduersus eum restitutio intentari.
- 3 Silaesus tantum in pretio. Sub distinctione respondetur.

1 Ceterum est petendam esse restitutionem aduersus eum in quem minor seu Ecclesia rem transtulit; nam cum contractus claudicat ex parte minoris agere potest ad illius rescissionem.

2 Sed difficultas est, An si is in tertium possessorem rem a minore acceptam transtulerit possit aduersus eum restitutio intentari? In qua difficultate communis est resolutio. Si minor laesus est in contractu eo quod non expulserit rem a se alienare, agere potest aduersus tertium possessorem in quocunque euentu, siue ignorans siue sciens rem esse minoris accepit, siue a quo accepit soluendo sit siue non, quia alias minor indemnis non esset, si rem suam a quocunque possessore euincere non posset. Sicuti notat Anon. Gomez. 2. de contractib. cap. 5. num. 7. Molin. disp. 573. vers. versus autem restituitur, & colligitur ex leg. si ex causa. ff. de Minorib. leg. si cum exceptione. §. in hac ff. quod metus causa.

3 At si minor non in contractu, sed in pretio laesus fuerit, tunc subdistingendum est, si tertius sciens rem esse minoris accepit, agere aduersus eum potest minor: si ignorans fecerit, nequit aduersus eum agere nisi facta excussione aduersus primum emptorem qui si soluendo non sit, tunc minori competit actio aduersus tertium hunc possessorem, ne laesus perseveret. Vt habetur in leg. in causa. la. 1. §. interdum cum legibus sequentibus. ff. de minoribus, & resoluit Antonius Gomez. Couarr. & Molina supra.

§. VII.

Quo pacto restitutio in integrum petenda est?

- 1 Directe & per viam exceptionis.
- 2 Hac exceptio non progreditur ultra tempus quod actioni conceditur.

1 Dupliciter restitutionem peti posse affirmat ex communi sententia Ant. Gomez. dicto cap. 14. de contractib. num. 8. primo narrando factum, & probando se in eo cum minor sit esse laesum, & implorando nobile iudicis officium. iuxta leg. quod si

minor. §. fin. ff. de minorib. Secundo incidenter & per viam exceptionis, si enim aduersus minorem intenteur actio & petatur laesio potest ipse se rueri exceptione minoris aetatis petendo in integrum restitutionem, argum. leg. Papinianus §. si filius. ff. de inofficio testamento. vbiq. rel. inofficio testamenti his modis proponi potest. ex argum. leg. si quasi. Cod. de non numerat pecun. vbi exceptio non enumerata pecunie hac duplici via intentari solet. Nam vt recte ponderat Antonius Gomez. Cui damus actionem fortius exceptionem concedere debemus, vt habet regula iuris.

Aduertit autem & bene hanc exceptionem non progredi ultra tempus quod competit petitioni restitutionis per modum actionis. Nam esto sit regula iuris. leg. pure ff. de doli except. ea quae sunt annalia ad agendum perpetua esse ad excipiendum, id intelligendum est quando ius ad agendum nequis in iudicio proponere, quia eo casu mirum non est quod exceptio tibi in perpetuum competat: at cum ius ad agendum expeditum est, nequit ius ad excipiendum latiori tempore competere quam ius ad agendum. argument. dict. l. Papinianus §. si filius. ff. de inofficio testam.

§ VIII.

Apud quem iudicem peti debet restitutio in integrum?

- 1 Apud iudicem rei petenda est restitutio.
- 2 Quod aliqui verum existimant, vt non concedant in loco contractus esto ibi adit reus restitutionem peti posse.
- 3 Sed non est admittendum.
- 4 Ecclesiam laicam a laico coram iudice laici, & non coram iudice Ecclesiastico restitutionem petere debere asserunt plures.
- 5 Verius est posse etiam coram Ecclesiastico iudice.
- 6 Non est extendenda doctrina ad bona clericorum propria.
- 7 Ex delegatione ille erit iudex qui ab ordinario delegatus fuerit.

1 Respondet Imperator in leg. 2. Cod. vbi & apud quem conuenit in integ. restituit. & petendam esse restitutionem in integrum coram iudice illius contra quem petitur. Ex vulgari regula quod actor forum rei debeat sequi. Vt tradunt omnes.

2 Quod adeo extendunt Guilielm. de Lugno. Bald. & Paul. in dicta leg. 2. Iafon. in leg. qui certo loco. ff. de condit. indobiri. Decius in Rub. colum. 2. de iudicib. Gregor. Lopez. leg. 3. tit. 19. part. 6. Gloss. 1. vt existimant non posse minorem petere restitutionem in loco contractus, tamen si ibi adit is aduersus quem restitutio petenda sit, quia vt inquit Iafon. leges concedentes posse reum in loco contractus, si ibi adit conueniri, loquuntur cum agitur ad contractus obseruationem, non vero ad illius rescissionem.

3 Sed hanc extensionem merito reprobat Bart. in dicta leg. qui certo loco. n. 2. vbi Paul. sibi contractus n. 2. Alexand. in addit. ad Bart. in leg. heres absens. §. 1. lict. E. ff. de iudicib. Roman. singul. 470. Felinus. cap. fin. num. 24. de iudicib. Couarr. 1. var. cap. 4. n. 1. Gutierrez lib. 1. canon. qq. cap. 34. num. 9. Molin. tract. 2. disp. 573. vers. interrogabis. & colligitur aperte ex leg. in contractibus. §. vbi. Cod. de non numerat pecun. vbi deciditur posse quempiam in loco contractus coram iudice illius intra biennium conqueji pecuniam numeratam non esse si ibi aduersarius adit. Neque enim vlla ratio congrua assignari potest cur iudex loci contractus competens sit ad illius obseruationem si ibi aduersarius inueniatur & incomperens sit ad laesionis factae reparationem. Neque obest dicta lex 2. hac enim definit quod plerumque, & ordinarie contingit petendam inquam esse restitutionem coram iudice rei, supponens reum in loco contractus non adesse, non tamen negat coram iudice loci contractus peti restitutionem posse si ibi reus adfuerit.

4 Dubium graue est. An si Ecclesia laedatur in contractu cum laico celebrato possit petere restitutionem non solum coram iudice illius laici, sed etiam coram Ecclesiastico? In qua questione Couarr. dicto lib. 1. variar. cap. 4. n. 2. Caldas in leg. si curatorem habens verbo implorandum. n. 32. Cod. de in integrum restituitur. propendit tantum posse peti restitutionem coram iudice rei, & non coram iudice Ecclesiae, cui opinioni testatur Gutierrez. d. cap. 34. n. 10. adhaesisse cancellariam Pintianam in causa quadam Ecclesiae ciuitatem, quia nullus est Textus ex quo aperte hoc privilegium Ecclesiae colligatur: nam in cap. penult. de rebus Eccles. non alienand. vbi monasterium per iudicem Ecclesiasticum restituitur contra laicum iudex ille Ecclesiasticus simul etiam erat iudex laici ob iurisdictionem temporalem, erat enim terra Romano Pontifici subiecta.

5 Verum contraria sententia omnino tenenda est, quam commorem esse testatur Couarr. & Cald. supra. & docuerunt Ab-